

МИЛЛАТИМНИ ЎЗГАРТИРСАМ БЎЛАДИМИ?

– ОТАМ тожик, онам ўзбек миллатига мансуб. Паспортимда тожик миллати кўрсатилган. Шунинг ўзбек миллати деб ўзгартирсам бўладими?

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 5 январдаги “Ўзбекистон Республикасида паспорт тизимини такомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги фармонида кўра, фуқаронинг ёзма аризасига асосан миллати ҳақидаги ёзув фақат бир марта отаси ёки онасининг миллатига ўзгартирилиши мумкин.

МЕРОСНИ РАСМИЙЛАШТИРИШ ТАРТИБИ ҚАНДАЙ?

– Фарзандларимга қолдирадиган меросни қонуний расмийлаштириб қўймоқчи эдим. Қонунчилигимизда бу ҳақда нима дейилган?

– Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси 1120-моддасига кўра, фуқаронинг ўзига тегишли мол-мулкни ёки бу мол-мулкка нисбатан ҳуқуқини вафот этган тақдирда тасарруф этиш ҳусусидаги хоҳиш-иродаси васият деб эътироф қилинади.

Васиятнома шахсан тузилиши лозим. Васиятноманинг вакил орқали тузилишига йўл қўйилмайди.

Фуқаро ўзининг барча мол-мулкни ёки унинг муайян қисмини қонун бўйича меросхўрлар доирасига қирадиган, шунингдек қирмайдиган бир ёки бир неча шахсга, шу билан бирга юридик шахсларга, давлатга ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларига васият қилиши мумкин.

Васият қилувчи қонун бўйича меросхўрлардан биттасини, бир нечасини ёки ҳаммасини изоҳ бермаган ҳолда меросдан маҳрум қилишга ҳақли. Қонун бўйича меросхўрни меросдан маҳрум этиш, агар васиятномадан бошқа ҳол келиб чиқмаса, бу васият қилувчининг тақдим этиш ҳуқуқи бўйича ворислик қиладиган авлодларига нисбатан татбиқ этилмайди.

Мерос қолдирувчи ҳар қандай мол-мулк тўғрисидаги фармойишни ўз ичига оладиган васиятнома тузишга ҳақли.

Мерос қолдирувчи васият қиладиган пайтида ўзига тегишли бўлмаган мол-мулк тўғрисидаги фармойишни ўз ичига оладиган васиятнома тузишга ҳақли. Агар мерос очилган пайтга келиб, бундай мол-мулк унга тегишли бўлиб қолса, тегишли фармойиш ҳақиқий ҳисобланади.

Мерос қолдирувчи васиятнома тузилганидан кейин уни истаган пайтда бекор қилиш ва ўзгартириш борасида эркин бўлиб, бунда бекор қилиш ёки ўзгартириш сабабларини кўрсатишга мажбур эмас.

Мерос қолдирувчи ўзи васиятномада меросхўр этиб тайинлаган шахсларга,

ўз навбатида вафот этишлари эҳтимоли билан ўзларига васият қилинган мол-мулкни муайян тарзда тасарруф этиш ҳусусида кўрсатма бериш мажбуриятини юклашга ҳақли эмас.

Фуқаролик кодексининг 1146-моддасига асосан, мерос очилган жойдаги нотариус меросхўрнинг илтимосига кўра унга меросга бўлган ҳуқуқи тўғрисида гувоҳнома бериши шарт. Меросга бўлган ҳуқуқ тўғрисидаги гувоҳнома мерос очилган кундан эътиборан олти ой ўтганидан кейин берилади.

Қонун бўйича мерос олинганида ҳам, васиятнома бўйича мерос олинганида ҳам, агар нотариус тегишли мол-мулкка ёхуд бутун меросга нисбатан гувоҳнома беришни сўраб мурожаат этган шахслардан бошқа меросхўрлар йўқлиги тўғрисида маълумотларга эга бўлса, гувоҳнома юқорида кўрсатилган муддат тугамасидан олдин берилиши мумкин.

Қонунчилигимизда мерос қолдирувчининг охириги доимий яшаб турган жойи мероснинг очилиш жойи ҳисобланиши, агар мерос қолдирувчининг охириги яшаб турган жойи номаълум бўлса, мерос қолдирувчига тегишли бўлган кўчмас мулк ёки унинг асосий қисми турган жой, кўчмас мулк бўлмаган тақдирда эса, кўчар мулкнинг асосий қисми турган жой мерос очилган жой деб ҳисобланади.

Фуқаролик қонунчилигимизга кўра, мерос қолдирувчининг болалари (шу жумладан фарзандликка олинган болалари), эри (хотини) ва ота-онаси (фарзандликка олувчилар) тенг улушларда қонун бўйича биринчи навбатдаги ворислик ҳуқуқига эга бўладилар. Мерос қолдирувчининг вафотидан кейин туғилган болалари ҳам биринчи навбатдаги ворислар жумласига қирадилар.

Меросга бўлган ҳуқуқ тўғрисидаги гувоҳномани олиш меросхўрнинг мажбурияти эмас, балки ҳуқуқи бўлганлиги сабабли, қонунда меросхўр бундай гувоҳнома бериш тўғрисида ариза билан мурожаат қилиши шарт бўлган муддат белгиланмаган. Яъни, меросхўр бир неча йиллардан кейин ҳам меросга бўлган ҳуқуқи тўғрисида гувоҳнома бериш ҳақида мурожаат қилиши мумкин бўлиб, даъво муддати қўлланилмайди.

“АЁЛЛАР ДАФТАРИ”ГА КИМЛАР КИРИТИЛАДИ?

– Яқинда давлат идорасида ишлайдиган қўшим билан суҳбатлашганимда оилавий шароитим ҳақида гапириб, “Аёллар дафтари”га киритилишим мумкинлигини айтди. “Аёллар дафтари”га кимлар киритилади? Шу ҳақда маълумот берсангиз.

– Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 31 мартдаги “Хотин-қизлар муаммоларини ўрганиш ва ҳал этиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 145-сон қарори билан тасдиқланган низомга мувофиқ, “Аёллар дафтари”га 30 ёшдан ошган қуйидаги тоифадаги хотин-қизлар киритилади:

1) ижтимоий ҳимояга муҳтож ишсиз хотин-қизлар – бандлиги таъминланмаган, ишлаш истагида бўлган ва даромад манбаига эга бўлмаган эҳтиёжманд хотин-қизлар;

2) тадбиркорлик қилиш истагида бўлган эҳтиёжманд хотин-қизлар – бандлиги таъминланмаган, тадбиркорлик қилиш истагида бўлган эҳтиёжманд хотин-қизлар;

3) боқувчиси бўлмаган эҳтиёжманд

хотин-қизлар – боқувчиси вафот этган, жазони ижро этиш муассасаларида сақланаётган, руҳий касалликка чалинган, I-II гуруҳ ногиронлиги бўлган ҳамда доимий даромад манбаига эга бўлмаган, бедарак йўқолган (суд қарорига асосан) эҳтиёжманд хотин-қизлар, шунингдек, никоҳи бекор қилинган эҳтиёжманд хотин-қизлар ва эҳтиёжманд ёлғиз оналар (ФХДЁ органларининг маълумотномаси асосида);

4) ижтимоий ёрдамга муҳтож I ва II гуруҳ ногиронлиги бўлган, шунингдек, тезкор тиббий муолажага муҳтож эҳтиёжманд хотин-қизлар – меҳнатга лаёқатсиз, ўзгалар парваришига, шунингдек, тезкор тиббий муолажага муҳтож эҳтиёжманд хотин-қизлар;

5) уй-жойга муҳтож эҳтиёжманд хотин-қизлар – нотурар жойларда истиқомат қиладиган, доимий яшаш учун турар жойи бўлмаган, бир хонадонда (кичик ҳовлида) уч ва ундан ортиқ оила яшаётган (уй-жой майдони белгиланган ижтимоий нормадан кам бўлган), бироқ ўзининг ёки биргаликда яшовчи оила аъзоларининг номида турар жой мавжуд бўлмаган, ҳусусий уй-жой фондида ижара ҳуқуқи асосида истиқомат қиладиган эҳтиёжманд хотин-қизлар;

6) қарамоғида ногиронлиги бўлган фарзанди мавжуд эҳтиёжманд хотин-қизлар – ногиронлиги бўлган вояга етмаган (I гуруҳ ногиронлиги бўлган фарзанди ёшидан қатъи назар) фарзандни бевосита парваришлаётган эҳтиёжманд хотин-қизлар.

Бунда “Аёллар дафтари” рўйхатида киритиладиган хотин-қизлар юқоридаги тоифалардан фақат бирига киритилиши мумкин.

ЖАРИМА ТЎЛАЙМАНМИ?

– Паспортимнинг амал қилиш муддати 12 кун ўтиб кетибди. Энди бунинг учун жарима тўлайманми?

– Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 5 январдаги “Ўзбекистон Республикасида паспорт тизимини такомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги фармони билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикасининг биометрик паспорти тўғрисида”ги низомга кўра, фуқаро паспортининг амал қилиш муддати тугагандан сўнг ёки фамилияси, исми, отасининг исми, туғилган йили ва миллати ўзгаргандан сўнг паспортини бир ой муддатда ID-картага алмаштириши лозим.

Амал қилиш муддати ўтган биометрик паспортнинг ўз вақтида ID-картага алмаштирмаслиги – яъни фуқаронинг паспортсиз ёки ID-картасиз яшаши деб ҳисобланиб, Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 223-моддасига биноан маъмурий жавобгарликка сабаб бўлади. Бундай ҳуқуқбузарлик 900 минг сўмгача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Биометрик паспортларни ID-картага алмаштириш учун исталган ички ишлар органлари ёки рўйхат бўйича тасдиқланган давлат хизматлари марказларида алмаштириш мумкин. Муддати ўтган паспортни 1 ой ичида алмаштирмаганлар жарима тўлайди.

Саволларга “Мадад” ННТ
етакчи мутахассиси
Зиёвуддин ПОЗИЛЖОНОВ
жавоб берди

ГУМОНДОР ШАХСНИ УШЛАБ ТУРИШ МУДДАТИ ҚАНЧА?

– ИИБ ходимлари яқин дўстимни жиноят содир этишда гумон қилиб ушлаб турибди. Лекин дўстимни яхши билганим учун уни жиноятга алоқадор деб ўйламайман. ИИБ ходимлари қандай ҳолларда фуқароларни жиноятда гумон қилиб ушлаб туриши мумкин?

– Жиноят процессуал кодексининг 221-моддасига асосан жиноятни содир этишда гумон қилинган шахс қуйидаги асослар мавжуд бўлганда ушлаб турилиши мумкин:

1) шахс жиноят устида ёки бевосита уни содир этганидан кейин қўлга тушса;

2) жиноят шохидлари, шу жумладан жабрланувчилар уни жиноят содир этган шахс тариқасида тўғридан-тўғри кўрсатсалар;

3) унинг ўзида ёки кийимида, ёнида ёки уйда содир этилган жиноятнинг яққол излари топилса;

4) шахсни жиноят содир этишда гумон қилиш учун асос бўладиган маълумотлар мавжуд бўлиб, у қочмоқчи бўлса ёки доимий яшайдиган жойи йўқ ёхуд шахси аниқланмаган бўлса.

Мана шу асослардан бири мавжуд бўлганида шахс жиноят содир қилганликда гумон қилиниб, ушлаб турилиши мумкин. Кўрсатилганлардан ташқари бошқа ҳолатларда шахс асоссиз ушлаб турилиши мумкин эмас.

ИНТИЗОМИЙ ЖАЗО МУДДАТИ ҚАЧОН ОЛИБ ТАШЛАНАДИ?

– Интизомий жазо олган ходимдан қанча вақтдан кейин ушбу жазо олиб ташланади?

– Меҳнат кодексининг 183-моддасига кўра, интизомий жазонинг амал қилиш муддати жазо қўлланилган кундан бошлаб бир йилдан ошиб кетиши мумкин эмас. Агар ходим шу муддат ичида яна интизомий жазога тортилмаса, у интизомий жазо олмаган деб ҳисобланади.

Интизомий жазони қўллаган иш берувчи ўз ташаббуси билан, ходимнинг илтимосига биноан, меҳнат жамоаси ёки ходимнинг бевосита раҳбари илтимосномасига кўра жазони бир йил ўтмасдан олдин ҳам олиб ташлашга ҳақли.

НАМАНГАН

МИНГБУЛОҚ туман адлия бўлими томонидан тадбиркорлар мурожаатига алоҳида эътибор қаратилмоқда.

“УНУТИЛГАН” тўлов бир йилдан сўнг ундирилди

Хусусан, Уйчи туманида жойлашган “Соф таъмир люкс” масъулияти чекланган жамияти раҳбари М. Онорбоевнинг туман адлия бўлимига қилган мурожаати ўрганилди. Ўрганиш жараёнида аён бўлишича, 2021 йил 22 июль куни Мингбулоқ туман ободонлаштириш бошқармаси билан “Соф таъмир люкс” МЧЖ ўртасида 16-сонли пудрат шартномаси имзоланган. Унга кўра, тадбиркор бир ой мобайнида ободонлаштириш бошқармаси буюртмаси асосида “Обод қишлоқ” дастури доирасида туманнинг “Мадиевровул” маҳалласида пиёдалар йўлакчасини қурган. Аммо бунинг учун буюртмачи шартномада белгиланган 102 миллион 8 минг сўмлик тўловни амалга оширмаган. Қолаверса, М. Онорбоевнинг ўз ҳақини сўраб қилган мурожаатини ҳам жавобсиз қолдирган. Шу тариқа орадан салкам бир йил ўтса-да, муаммо ечим топмаган. Шундан сўнг туман адлия бўлими томонидан жамият манфаатини кўзлаб, Наманган туманлараро иқтисодий судига даъво ариза киритилди. Натижада суднинг 2022 йил 16 сентябрдаги ҳал қилув қарори билан мазкур даъво ариза қаноатлантирилиб, Мингбулоқ туман ободонлаштириш бошқармасидан “Соф таъмир люкс” масъулияти чекланган жамияти фойдасига 102 миллион 8 минг сўм ундириш белгиланди.

Халимжон ҚОБИЛОВ,
Мингбулоқ туман адлия бўлими
бошлиғи вазифасини бажарувчи

АНДИЖОН

ТАЪТИЛ ПУЛИ ҚАЧОН ТЎЛАБ БЕРИЛИШИ КЕРАК?

МАРҲАМАТ туман адлия бўлими томонидан туман тиббиёт бирлашмасида норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг ижро этилиши ҳамда меҳнат қонунчилиги талабларига риоя этилиши ҳолати юзасидан ўрганиш ва мониторинг ўтказилди.

Мониторинг давомида тиббиёт бирлашмаси томонидан жорий йилнинг сентябрь ойи учун йиллик меҳнат таътилига чиққан 174 нафар ходимга таътил пуллари ўз вақтида тўлаб берилмаганлиги аниқланган.

Ваҳоланки, Меҳнат кодексининг 148-моддаси иккинчи қисмида таътил учун ҳақ тўлаш жамоа шартномасида белгиланган муддатларда, лекин таътил бошланмасидан олдинги охириги иш кунидан кечикмай амалга оширилиши белгиланган.

Шунга асосланиб, тиббиёт бирлашмаси бошлиғи номига қонунбузилиш ҳолатларини бартараф этиш юзасидан тақдимнома киритилиб, таътилга чиққан тиббиёт ходимларига 235 миллион сўм миқдоридаги таътил пуллари тўлаб берилиши таъминланди.

Сардорбек ҲАМРОЕВ,
Марҳамат туман адлия бўлими бошлиғи

ТОШКЕНТ

ФУҚАРО Н. Салиевнинг Бюджетдан ташқари пенсия жамғармаси Мирзо Улуғбек туман бўлимига нисбатан мансабдор шахсларнинг ғайриқонуний хатти-ҳаракатларидан норози бўлиб қилган мурожаати туман адлия бўлими томонидан ўрганиб чиқилди.

ФУҚАРОНИНГ ПЕНСИЯГА ЧИҚИШДАГИ МУАММОСИ ҲАЛ ЭТИЛДИ

Маълум бўлишича, Бюджетдан ташқари пенсия жамғармаси Мирзо Улуғбек туман бўлими томонидан аризачига нисбатан ёшга доир пенсия тайинланишида пенсия жамғармаси томонидан 2017 йил 22 ноябрда 2094-сонли қарор чиқарилган ва мазкур қарорда фуқаро Н. Салиевнинг 1990 йилнинг 10 январь кунидан 1996 йил 1 апрель кунига қадар бўлган давр учун Тошкентдаги илмий текшириш марказидаги иш стажи ҳисобга олинмаган.

Шунга асосан, Н. Салиевнинг манфаатида туман адлия бўлими томонидан Тошкент туманлараро маъмурий судига даъво аризаси киритилди. Суднинг 2022 йил 3 октябрдаги ҳал қилув қарорига кўра, Бюджетдан ташқари пенсия жамғармасининг 2017 йил 22 ноябрдаги 2094-сонли қарори ҳақиқий эмас, деб топилиб, фуқаронинг пенсияга чиққан кундан бошлаб қолган иш стажларини тўлиғича тиклаб бериш мажбурияти юклатилди.

Шокир ЮСУПОВ,
Мирзо Улуғбек туман адлия бўлими бошлиғи

БУХОРО

БУХОРО вилоят адлия бошқармаси томонидан Пешку туманидаги “Хондамир Жонибек” масъулияти чекланган жамияти раҳбарининг мурожаати ўрганилганда, Ромитан туман йўллардан фойдаланиш унитар корхонаси ва “Хондамир Жонибек” МЧЖ ўртасида тузилган 2022 йил 19 майдаги машина ва автотранспорт хизмати кўрсатиш шартномаларига мувофиқ жамият ўз балансида бўлган автотранспорт воситалари билан унитар корхонага транспорт хизмати кўрсатганлиги, аммо унитар корхона томонидан бажарилган ишлар учун ҳақ тўлаб берилмаганлиги аниқланди.

ТАДБИРКОРНИНГ ҲАҚҚИ “ЙЎЛ”ДА ҚОЛМАДИ

Мурожаатни ўрганиш натижасида вилоят адлия бошқармаси томонидан “Хондамир Жонибек” МЧЖнинг манфаатида Ромитан туман йўллардан фойдаланиш унитар корхонасига нисбатан бажарилган ишлар учун тўланмаган қарздорлик суммасини ундириш тўғрисида Ромитан туманлараро иқтисодий судига даъво аризаси киритилди.

Суднинг 2022 йил 3 октябрдаги ҳал қилув қарорига асосан адлия бошқармасининг даъвоси қаноатлантирилиб, жавобгар Ромитан туман йўллардан фойдаланиш унитар корхонасидан даъвогар “Хондамир Жонибек” МЧЖ фойдасига 59 миллион 874 минг 313 сўм асосий қарз ундирилиши белгиланди.

Анвар РАҲМОНОВ,
Бухоро вилоят адлия бошқармаси масъул ходими

ТОШКЕНТ

МЕҲНАТ ҚОНУНЧИЛИГИ МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТИГА ТААЛЛУҚЛИ ЭМАСМИ?

ТОШКЕНТ вилояти адлия бошқармаси томонидан жойларда фуқароларнинг қонун билан қаноатланган меҳнат ҳуқуқлари қай даражада амалга оширилишини ўрганиш ва мониторинг қилиш давомида жорий йилнинг ўтган тўққиз ойи давомида 3 минг 165 та қонунбузилиш ҳолатлари аниқланди. Уларнинг 1 минг 51 таси иш ҳақи тўланмаганлик, 1 минг 397 таси ўстама тўловлари, 6 таси меҳнат шартномаси қонун ҳужжатларига зид равишда бекор қилинганлиги ва 711 таси бошқа ҳолатлар юзасидан эканлиги қайд этилган.

Фуқароларнинг меҳнат фаолиятидаги ҳуқуқларини ҳимоя қилиш мақсадида давлат органлари ва ташкилотларига нисбатан судларга 1 минг 479 та даъво аризаси, 871 та тақдимнома, 185 та маъмурий таклиф киритилган.

Хусусан, Бўка туман адлия бўлими томонидан туман мактабгача таълим бўлими тасарруфидаги давлат мактабгача таълим ташкилотларида меҳнат қонунчилигига риоя этилиши юзасидан ўтказилган мониторинг натижасига кўра ходимларнинг ойлик иш ҳақи ўз вақтида тўланмаганлиги аниқланди. Ташкилотга тақдимнома киритилиши натижасида ходимларнинг 5 миллион 653 минг сўм ойлик иш ҳақи ундириб берилди.

Чирчиқ шаҳар адлия бўлими томонидан эса шаҳардаги 5-сонли давлат мактабгача таълим ташки-

лотида мактабгача таълим муассасаси реконструкцияга тушганлиги сабабли ходимларнинг аризаси олинмасдан иш ҳақи сақланмаган ҳолда таътилга чиқариб юборилганлиги ҳамда Меҳнат кодексининг 159-моддасига асосан ходимларнинг айбсиз ҳолда бекор туриб қолганлиги учун ўртача ойлик иш ҳақлари тўланмаганлик ҳолатлари аниқланган.

Шунга кўра, шаҳар адлия бўлими томонидан ходимлар манфаатида фуқаролик ишлари бўйича Чирчиқ туманлараро судига аризалар киритилиб, 5-сонли давлат мактабгача таълим ташкилотида ишлаётган 36 нафар ходимнинг 261 миллион сўмлик ўртача ойлик иш ҳақи ундириб берилди.

Қаҳрамон ҲАФИЗОВ,
Тошкент вилоят адлия
бошқармаси масъул ходими

Гулчехра ҚҮЛДОШЕВА,

Яшнобод туманида хусусий амалиёт
билан шуғулланувчи нотариус

ҲАММАНИНГ ҚИЛИНГАН ИШ ФАРЗАНДЛАРНИ ОТА МЕРОСДАН МАҲРУМ ЭТДИ

КАСБЛАРНИНГ катта-кичиги ёки яхши-ёмони бўлмайди. Касбини севган инсонларни эса барча соҳаларда учратиш мумкин. Мен ҳам танлаган касбимдан афсусланмайман. Аксинча, инсонларга ёрдамим тегаётганидан мамнунман.

Нотариуслик ўта масъулиятли, шарафли, шу билан бирга, катта тажриба ва шахсий кўникмаларни талаб этадиган касб ҳисобланади бинобарин, ҳозир ҳам иш жараёнида устозларимнинг кўп йиллик тажрибасини ўрганишга, улардан ўрнак олишга интиламман. Ана шу талаблар асосида ишлаганим боис 2016 йилда “Йилнинг энг яхши нота-

риуси”га лойиқ қўрилдим. 26 йиллик иш фаолиятим мобайнида ҳар куни турли хил феъл-атвордаги фуқаролар билан мулоқот қиламан. Айримлари “Раҳмат, ишим бундай тез битади, деб ўйламаган эдим”, деса, бошқасидан “бир вароқ қоғозга шунча на-вбатми?”, деган эътирозларни ҳам эшитамиз. Нотариуснинг асосий вазифаларидан

бири фуқароларнинг бузилаётган ҳуқуқларининг олдини олиш, қилаётган ҳаракатларининг оқибатларини тарафларга тушунтириш ва тўғри ёки нотўғри эканлигини аниқлашдан иборат. Чунки, аксарият фуқаролар ўз ҳуқуқларини яхши билмаганлиги учун кўп ҳолларда адашишади.

Энг мураккаб нотариал ҳаракатлардан бири – меросдан воз кечиш ҳақидаги ариза ҳисобланади. Бу жараёнда фуқаролар билан бевосита узок суҳбатлашиб, сабаб-оқибатлари тушунтирилиб, кейин ҳужжатлар расмийлаштирилади.

Шу ўринда ўзим гувоҳ бўлган бир воқеани эсга олмоқчиман. Анчагина мол-мулкка эга бўлган тадбиркор вафот этди. Ундан аввал хотини вафот этган, фарзандлари эса ёш бўлган. Отасининг вафотидан кейин фарзандлари меросни расмийлаштириш учун нотариал идорамизга мурожаат қилишди. Яъни, отасидан қолган мол-мулкни қатта опасига расмийлаштиришни, шу боис меросдан воз кечишларини айтишди. Меросхўрлар билан батафсил тушунтириш ишларини олиб бордим. Сўнг аризалар олиниб, мерос расмийлаштирилди. Яъни, мол-мулклар оиланинг энг катта фарзанди эгаллигига ўтказилди. Лекин орадан бир муддат вақт ўтгач, ўша фарзандлар меросдан воз кечиш ҳақидаги аризани бекор қилиш учун келишди. Сабабини сўрасам, опаси турмуш ўртоғининг бегона аёл билан ишқий муносабатларидан хабар топгач, ўз жонига қасд қилибди. Оқибатда

оиланинг барча мол-мулки қуёвга қолган. Бундан кўринадики, бизнинг фаолиятимизда ҳаттоки, қонуний нотариал ҳаракат юзасидан ҳам низо келиб чиқиши мумкин. Аммо фарзандлар меросдан воз кечиш ҳақидаги аризани бекор қила олишмади. Ўйламай қилинган иш барча фарзандларни ота меросдан маҳрум этди.

Идорамизда бир кунда 70-80 тадан ортиқ нотариал ҳаракат амалга оширилади.

Яна бир ҳолат, бир куни 80 ёшдан ошган отахон идорамизга меросни расмийлаштириш учун келди. Аёли вафот этган экан. Фарзандлари нечталигини сўрасам, 4 нафар эканлигини айтди. Жараён бошланди, ариза олдим. Ҳужжатлар йиғилди. Орадан 2-3 ой вақт ўтгач бир аёл киши келиб, “Мен бекор фарзандман. Отам меросни расмийлаштирмоқчи экан” деди. Ҳуллас, ҳужжатлар билан танишиб чиқдим. Ўша аёл икки ой олдин келган отахоннинг ўртанча фарзанди экан. Кейин отахонни чақирдим. “Отахон, нега фарзандларим 4 нафар дедингиз? Ахир, улар 5 нафар экан-ку”, дедим. “Мен уни оқ қилганман, у мен учун ўлган”, дея жавоб берди. Шунда билдимки, фарзанди тирик бўла туриб, ўлган дейдиганлар ҳам бор экан.

Шунга ўхшаш воқеаларга кўп дуч келамиз. Бундай ҳолатда нотариусдан катта тажриба, теран фикр, чуқур билим талаб этилади. Чунки нотариуснинг арзимас хатоси айрим оилалар ёхуд фуқаролар учун катта ташвишга айланиши мумкин.

ЖУРНАЛИСТ КУЗАТУВИ

ТОЗА ҲАВО – ТАНГА ДАВО

ТИРБАНД йўллар. Тинимсиз сигнал бераётган машиналар, йўлдаги тартибсизликлару қўзланган манзилга кечикишлар... Бугун бу ҳодисалар пойтахт аҳолиси учун одатий ҳолга айланди.

Тиқилинч автобусга зўрға сиғишиб, бир оёғингизни қаерга қўйишни билмай кетаётганингизда йўллардаги тирбандликлар багтар ғашингизни келтиради. Боз устига бесабр ҳайдовчиларнинг тўхтовсиз сигнал чалишини айтмасизми?! Ишга келишда ҳам шу – қайтишда ҳам шу...

Яқин беш йил ичида пойтахтимизда қанча кўп қаватли иморатлар қурилган бўлса, яна келгуси беш йилликда шунча турар жойлар қад ростласа, бугунги аҳволнинг келажагини ўзингиз тасаввур қилаверинг. Инсониятга шаҳарсозлик нормалари нима учун керак, деб ўйлайсиз? Фақат сифатли бинолар, сифатли ва тартибли қурилишлар учун эмас, албатта. Шаҳарсозлик ҳақида гап кетганда, аҳолининг турмуш тарзини ҳисобга олиш, одамлар учун етарлича экологик барқарорликни таъминлаш ҳам назардан четда қолмаслиги керак, эмасми? Фақат одамлар эмас, бошқа тирик жон учун, дов даҳатлару ўсимликлар дунёси учун ҳам чанг билан машиналардан чиқаётган зарарли тутунга тўйинмаган тоза ҳаво жуда-жуда муҳим! Кўпгина давлатлар 2030 йилгача ички ёнув двигателли автомобиллардан бутунлай воз кечишни режалаштирган. Бензинли транспорт воситаларини таққиловчи қонунлар Ҳиндистон, Буюк Британия, Норвегия, Бельгия ва бошқа мамлакатларда аллақачон қабул қилинган ёки қўриб чиқилмоқда.

Мамлакатимизда эса, 2021 йилда Навоий вилоятининг Кармана туманида биринчи йирик қуёш фотозлектр станцияси ишга туширилган эди. Ўзбекистон Энергетика вазирлиги ҳузуридаги Қайта тикланувчи энергия манбалари илмий-тадқиқот институтида қуёш энергиясидан фойдаланган ҳолда электромобилларни юқори

тезликда қувватловчи станция яратилди. Дунёда электромобиллар экологик ҳавфсиз эканлиги аллақачон исботини топиб, кенг тарғиб қилинган бўлса-да, ҳали аҳолимизнинг молиявий имконияти бугунги электромобилларни сотиб олишга етарли даражада эмаслиги ачинарли.

Кейинги йилларда аллергия касалликлар, нафас йўли касалликлари анча кўпайди. Барчамиз бундай касалликлар асосан экологик нотозалиқдан келиб чиқишини яхши биламиз.

– Яқинда Туркияга боргандим, бир ҳафта саёҳат қилдик. Оп-поккина оёқ кийимим оппоқлигича турибди, ишонасизми? Бизда кўчаларни қаранг, ҳамма жойда қурилиш, – дейди оёқ кийимлар сотиладиган дўконнинг харидори сотувчи аёлга қараб.

– Демак, бу туфлининг очик ранглисидан олмайсиз, қора ранглисини берамиз, – дейди сотувчи ҳам бамайлихотир.

Шунга ўхшаш суҳбатларга беихтиёр гувоҳ бўлганда, экологик барқарорлик, тоза ҳаво деган гаплар ёдга келади. Дикқанафас шаҳарда чанг ютиб яшаётганимиз эсимизга тушади. Пойтахтимизда қурилиш бўлмаётган маҳалланинг ўзи қолмади. Хонага тоза ҳаво кирсин деб деразани сал очиб қўйсангиз, хона гулларининг барглари бир олам чангу гўбор қўниб, ён-атрофда қанча чанг зарралари учиб юрганини пайқайсиз.

Тиббиёт илмининг пири Ибн Синонинг “Ҳавода чанг билан тутун бўлмаганида инсоният минг йил яшарди”, қабилидаги сўзлари, айниқса, бугун янада долзарб бўлади. Инсоният тараққиётга интилиб, яшаши учун қанча қулайликлар қилишга уринса ҳам, саломатлигини ўйламай қўйгани ачинарли. Ривожланган давлатларда автомобилдан чиқаётган газнинг меъёридан тортиб, тамаки қолдиги-ю, тамаки тутунигача ҳисобга олиниши бекорга эмас! Ўз қадрига етган миллатнинг шаҳарсозлик меъёрларидан қонунчиликка шунга ўхшаш қоидаларни киритиш ўз-ўзидан замон талабига айланади.

ТОШКЕНТ

“тош шаҳар”га

2022 йил 17 октябрь соат 17:40 ҳолатига, ИҚАир рейтингида Тошкент шаҳри ҳавосининг ифлослиги бўйича Деҳлини ҳам ортда қолдириб, дунёда 1-ўринга чиқди

Биздачи? Мамлакатимизда ҳам бу борада бир қатор қонуний тартиблар бор. Аммо кейинги йилларда пойтахтимиз қурилишлар масканига айлангани, эски, икки қаватли, кўп квартирали уйлар билан бир қаторда аҳолининг ҳовли-жойлари ҳам қурилишлар сабаб бирин-кетин бузилиб, ўрнини баланд-баланд бинолар эгаллаётгани ортидан аҳолининг яшаш тарзи яхшиланиш ўрнига тобора ёмонлашиб бормоқда. Биргина мисол – пойтахтимизнинг Мирзо Улуғбек тумани Темури Малик кўчасидаги ҳовли-жойларнинг бир қисми ҳам аллақачон “снос”га тушган. Аҳоли хонадонлари ўрнига йўл бўйлаб баланд-баланд кўп қаватли уйлар қад ростламоқда. Ёзги мавсумда маҳалла аҳолиси тоза ичимлик суви муаммосига дуч келди. Эски сув қувурлари бир неча марта таъмирланса ҳам, айтиб ўзининг чилласида бир кунда бир неча маҳал ичимлик суви ўчирилиши ҳолатлари бўлди. Аҳолининг шикоятларига масъуллар электр

тизимдаги етишмовчиликлар, сув насосларининг тез-тез бузилаётгани, қувурларнинг таъмирланаётгани каби бир қатор тизимдаги муаммолар билан жавоб беришди. Шикоятга шикоят билан жавоб берилганида маҳалла аҳолиси шу шароитга қўнишга мажбур эди. Қўни-қўшнилар ҳар куни сув ўчяптими сизлардаям, сув бўйича фалон жойга бордим, шикоят қилдим, биргалашиб чиқайлик... деганга ўхшаш гаплар билан ёзни ўтказишди.

ХАРАЖАТГА ЯРАША ҲАЁТ КЕРАК...

Очиғини айтиш керак, ҳовлида яшайдиган аҳоли хонадонидagi “бассейн”ини сувга тўлдириш ёки кичкина бўлса ҳам томорқасини, ҳовлисидаги гул-райхонни сугоришга ҳам ичимлик сувини ишлатиши бор гап! Айб фақат масъулларда эмас, аҳолининг ўзида ҳам бор. Кимдир сувнинг пулини

тўлаётган бўлсам, ишлатаман-да, деб ўзини хотиржам тутиб бу ишларни қилаётган бўлса, кимдир сув сақлаш учун уйига катта-катта идишлар сотиб олиб, ортиқча харажат қилиб, ичимлик суви масаласида масъулларга қайта-қайта шикоят қилиб, сарсон бўлаяпти. Бир томондан – янги кўп қаватли уйларга қўчиб қирган аҳоли ҳам боғи эски қувурдан сув ичаётгани учун ичимлик сувида муаммо чиққанини эса биров ўйламайди, тан олмайди.

Шунақа гаплар. Бу йил ёзнинг чилласида, айтиб саратонда электр таъминотида узилишлар кўп бўлди. Тасаввур қилинг, ҳозиргача пойтахтимизда қурилган уй-жойларнинг ҳаммасига аҳоли қўчиб ўтса, яшай бошласа, коммунал соҳада кишки иситиш, ёзги иссиқ мавсумда яна қанча муаммо бизни кутмоқда!

Шаҳарсозлик ҳақида гап кетаркан, яна бир қатор муаммолар ёдга келаверади. Кўп янги қад ростлаётган бинолар автомобиль

Коррупция – бу ҳалокат, коррупционер эса террористдан ҳам хавфли шахсдир

ХАЁТДА шундай иллатлар борки, у маълум бир соҳага эмас, балки бутун жамият тараққиётига тўғаноқ бўлади. Давлатни ич-ичидан емирадиган ана шундай иллат – коррупция балосидир. Айнан шу иллат сабабли кўплаб давлатларнинг инқирозга, таназзулга учрагани ёки парчаланиб кетгани тарихдан маълум.

Коррупция – бу ҳалокат, коррупционер эса террористдан ҳам хавфли шахсдир. Бунга аниқлаб этиш учун барчанинг онгида коррупцияга қарши тоқатсиз муносабатни шакллантириш жуда муҳим. Чунки коррупция бор жойда адолат бўлмайди. Инсонлар бахтни, эмин ва эркин яшашни ҳис қила олмайди.

Коррупциянинг келиб чиқиш сабабларини аниқлаш, унга қарши курашнинг самарали йўллари топиш бўйича мутахассислар, турли институтлар ва халқаро ташкилотлар томонидан кўплаб илмий ҳамда амалий тадқиқотлар ўтказилиб келинмоқда. Сўнгги йилларда коррупцияга қарши курашиш Ўзбекистонда давлат сиёсатининг энг устувор йўналишига айланди. Бунга соҳага оид қабул қилинган концептуал аҳамиятга эга норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар, коррупцияни олдини олишга ҳамда унга қарши курашишга қаратилган маъмурий ислохотлар мисолида ҳам кўриш мумкин.

Хусусан, Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 3 январда қабул қилинган “Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида”ги қонуни коррупцияга қарши курашишда аҳолининг ҳуқуқий онги ва ҳуқуқий маданиятини юксалтириш, жамиятда коррупцияга нисбатан муросасиз муносабатни шакллантириш, давлат органлари ва бошқа ташкилотлар ходимларининг ҳуқуқий саводхонлигини оширишни назарда тутди. Таълим муассасаларида коррупцияга қарши курашиш соҳасидаги ҳуқуқий таълим ва тарбия масалалари эса қонуннинг 16-18-моддаларида ўз ифодасини топган. Чунки ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий маданияти юксак бўлган инсонлар коррупцияга йўл қўймайдилар. Шу-

нингдек, Президентимизнинг 2019 йил 27 майда имзоланган “Ўзбекистон Республикасида коррупцияга қарши курашиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармонида ҳам аҳолининг ҳуқуқий онги ва ҳуқуқий маданиятини янада ошириш, жамиятда коррупцияга нисбатан муросасиз муносабатни кучайтириш мақсадида 2019 йил 1 сентябрдан бошлаб, ёшларга коррупцияга қарши курашиш соҳасида ҳуқуқий таълим бериш бўйича комплекс чора-тадбирлар ишлаб чиқилиб, татбиқ этилиши белгиланган ҳамда умумий ўрта, ўрта махсус, касб-хунара таълими ва олий таълим муассасаларининг ўқув дастурларида коррупцияга қарши мавзулар янада кучайтирилиши кўрсатилиб ўтилган.

Жамият, миллат ёки шахснинг менталитети уларнинг ўзига хос тарихий анъаналари, урф-одаглари, диний эътиқодини ҳам қамраб олади.

Ҳар бир миллатнинг менталитети унинг тарихи, яшаб турган шарт-шароити, ижтимоий фаоллиги ва бошқа бир қанча омиллар билан боғланган бўлиши барчамизга маълум. Шундай экан, келажакни коррупциясиз қилишимиз, бунинг учун аввало ўзимизни ўзимиз тарбия қилишимиз, коррупциянинг ҳар қандай кўринишига биргаликда ижтимоий, иқтисодий ва тарбиявий омилларни умумлаштирган ҳолда курашишимиз лозим.

**Тўлқин ТЎХТАСИНОВ,
Тошкент шаҳар уй-жой коммунал
хизмат кўрсатиш бош бошқармаси
бош юрисконсулти**

айланяпти(ми?)

йўллари яқин жойга қурилаяпти. Бу эса, йўллари таъмирлашда, кенгайтиришда муаммоларни келтириб чиқаради. Ўзи шундоғам автомобиллар тирбандлигидан торлик қилаётган икки томонлама йўллар бу туришда ҳеч қачон кенгаймайди! Мамлакатнинг ташқи қарзи эвазига, миллиардлаб харажат сарфланиб бунёд этилаётган бинолар пойдевори қанча мустаҳкам бўлмасин, йўлга яқинлашиб, масофа сақламай қурилгани учун яшаш учун хавфсиз ҳудуд бўла олмайди барибир.

Ёши каттарок одамлар кўпинча шу нарсага эътибор беришади. Улар “қатта йўлнинг ёқасидан уй олмайман, шовқин бўлади, деразани очсанг, чанг қиради, уйнинг чангга тўлади. Ёш болалар учун ҳам хавфли, сал ичкарироқдан уй қарайлик...” дейишлари бежиз эмас! Ёшлар эса, аксарият ҳолларда бу нарсага эътибор қилмайди. Уларга ўқишга, ишга бориб-келиш учун қулай, шошилганда қатта

йўлга яқин бўлса, магазинлар, супермаркетлар, бошқа қулайликлар, муҳими, инфраструктура яхши бўлса, бўлди!

Тошкент бир маҳаллар “Нон шаҳри” номини олган шаҳар. Ҳамма мамлакатнинг пойтахти ҳам аҳоли гавжум, инфраструктура жиҳатидан нисбатан яхши ҳудуд бўлади. Ўқиш, ишлаш, пул топиш, керак бўлса, бизнес юритиш учун қулай ҳудуд ҳисобланади.

– Бу кетишда шаҳардан кўчиб кетамизов, – деб қўяди тирбанд йўлда “пробка”дан нолиётган хайдовчи ёзғириб. – Яна қанча уй қуришаркан? Шунча ўқиш жойи етмагандай яна очишяпти. Тошкентдан сал нарида курс бўлмасмикин шу ўқиш жойларини. Тошкент вилоятида қанча туманлар бор. Ҳамма студент Тошкентда. Ёзда бир кўчалар очилиб, яйраб машина ҳайдаб қолувдик. Яна бошланди!.. Ҳар кун эрталабдан шу аҳвол. Э, кўзингга қарасанг-чи! Ўқимасдан права олган-да

бу, юришини қара, отаси тенги одамни эзиб кетаман дейди-я...

Хайдовчининг гапларида жон бор. Пойтахтимизда шунча янги ўқув юртлари очилаяпти. Лекин талабаларнинг қаерда яшашини биров ўйламайди. Шу ўқув юртлари учун лицензия беришда турар жой масаласи ҳам ҳисобга олинганда шунча муаммо бўлмасди, балки. Хусусий ОАВ талабаси бўлган талабалар қанча контракт тўлашини бир суриштиринг! Қизларга-ку, бу йил контракт тўловида имтиёз берилди. Лекин йигитларга ачиниб кетасан киши. Қанча талаба ўқиш ўрнига, айни билим оладиган вақтида кутубхонада китоб ўқиш ўрнига кафе-ресторанларда ишляпти. Тадбиркорларимиз ҳам чет элдангидай талабалар учун соатбай ҳақ тўлай бошлади. Номдор бир “фаст-фуд” тайёрланадиган кафеда соатига 9 минг сўм, бир ойлик синовдан ўтганларга 11 минг сўмдан ҳақ тўлаб талабаларни иш билан таъминлаган, тушлик овқатидан тортиб, ўқиш учун рухсат берган, навбатчиликда уч сменалик иш ташкил қилган тадбиркорга, очиги, раҳмат айтгим келди. Нега, дейсизми? Бугун талабаларни ишга олган айрим инсофли тадбиркорлар талабаларнинг контракт пулини тўлашга ёрдам берапти. Лекин шундай бир пайтда ижарада яшаётган талабаларни улардан олаётган долларларга ҳам қаноат қилмай, янаям кўпроқ пул олиш илминда кўчага қуваётганлар ҳам кун сайин кўпайиб бормоқда.

ПОЙТАХТДА УЙИНГИЗ БОРМИ?

Талабалар учун турар жой муаммоси яқин йилларда бу йилгидек қатта муаммо бўлмаган. Бунга юқорида айтганимиз – хусусий олий ўқув юртларининг кўпайганлиги каби бир қатор важдар билан изоҳлаш мумкин. Аҳвол шу зайдда кетаверса, факат ўқиётган талабалар эмас, ижарада яшаб ишлаётган, аранг рўзгор тебратаятган асли келиб чиқиши пойтахтлик бўлмаган аҳоли ҳам кўчада қолади. Ё ижарада амал-тақал кун кечираётган зиёли қатламнинг бир қисми бугун ижтимоий тармоқларда зўр бериб макталаётган, ижара уйлари биздагидан арзонроқ бўлган Туркия каби давлатларга ёки бошқа ижара ҳақи арзонроқ ҳудудларга кўчиб кетиш арафасида турибди. Тошкентда 20 йилдан ортиқ яшаб уй ололмаган зиёлилар анчагина. Ижара нархининг балан-длагани бугун бюджетдан ойлик олаётган аҳолининг қатта қисмига ортиқча харажат бўлаяпти. Улар орасида ҳам оилали, ҳам талаба бўлган ёшлар талайгина. Биринчи курс талабаси бўлмагани ёки сиртки таълимда ўқиб-ишлагани, кундузги таълимда ўқимагани учун ҳам ҳеч қим уларга ижара компенсацияси тўлаб бермайди! Бундай аҳоли қатламга на ўқиш, на иш жойидан моддий енгиллик берилади. Субсидия ёки ипотека кредити асосида олиш мумкин бўлган янги қурилатган турар жойлар ҳам бошланғич тўлов учун етарлича маблағ талаб қилади. Ўқисинми, ишласинми, оила боқиб, рўзгор тебратсинми?.. Уй-жой қилиш улар учун ҳозир факат орзу! Хуллас, ҳар кимнинг муаммоси ўзига яраша...

Чиройли реклама қилинаётган, тадбиркорлар қураётган кўпгина уйлари эса ойма-ой тўлаб бориш шарти билан олиш мумкин. Пойтахтимизда шундай уйнинг тўловини қилиб, яна у уй биттунича камида бир йил ижарада яшаб туриш учун ҳатто олий ўқув юрти ўқитувчисининг ойлик маоши ҳам камлик қилади. Хомчўт қилсангиз, шунинг учун ҳам сон-саноксиз

янги уйлар қурилса-да, ижарада яшаётган аҳоли бу уйларга осонликча кўчиб қира олаётгани йўқ! Пойтахтдан уй олишни ўйлаётган олий маълумотли кадрларнинг пешонасида биринчи тўлов учун ёки қарз-ҳавола қилиш ёхуд бола-чақаси билан амал-тақал қилиб бир хонали уйга кўчиб олиш, кейин бу уйни сотиб кўп хоналисига алмаштириш каби муаммолар кўндаланг турибди.

Ноқонуний йўллар билан олинган ерда қурилган, ҳатто нотариал тартибда ўзига уй-жой расмийлаштирилган бўлса-да, янги сотиб олган хонадонни коммунал тармоққа уланишига рухсат бўлмагани учун ижарада яшашга мажбур бўлаётганлар ҳам бор. Ҳали қурилмаган уй учун олдиндан пул тўлаб, алданиб қолаётганларни ҳам кўраймиз. Ваъда қилинган уй бир эмас, икки йил деганда ҳам фойдаланишга топширилмаётган ҳолатлар бўлаяпти. Уйнинг тўловини тўлиқ қилиб бўлган, алданганлар эса ҳалиям ижарада турибди. Тадбиркорлар устамонлик қилиб улар билан имзолаган шартномани ҳам ўзига мослаб ёзиб олганига нима дейсиз?! Ўзини қанча ўтга-чўкка урмасин, уйнинг ярим пулидан ортигини тўлаб бўлган харидор шартномани бекор қилолмайди. Бекор қилай деса, пулига қуяди! Муаммолар занжирдек бир-бирига узвий боғлиқ.

Бу жараёنларни бирма-бир санаб ўтаётганимнинг сабаби, шаҳарсозлик деган атама жуда кенг қамровли. Биз юқорида санаб ўтган, ҳали қаламга олмаган, бугун аҳоли дуч келаётган бир қатор муаммолар ҳам мавжуд. Бу муаммоларга кўз юмиб бўлмайди. Ҳар қанча ўзимизни оқламайлик, тараққиётнинг шу манзилига, шу ўтиш босқичига етиб келдик! Энди буёғига ўйлаб қадам ташлашимиз, қаерга нима қуришимизу қандай яшашимизни режалаб олишимиз керак... Аке ҳолда муаммолар кўпаяверади.

**Гулбаҳор ОРТИҚҲЎЖАЕВА,
“Инсон ва қонун” мухбири**

ХОРАЗМЛИК Зухра (исм-шарифлари ўзгартирилган) орзу-умидлар билан турмушга чиқди. Эл-юртга тўй бериб уйланган куёв боланинг никоҳни қонуний расмийлаштирмагани келинни шубҳага солмади, турмуш ўртоғига ишонди. Орадан маълум вақт ўтгач икки ёш фарзандли бўлишди. Аммо...

ҚОНУНИЙ НИКОҲДАН ЎТМАСЛИК ҚАЧОНДИР АЖРАШИШ БЕЛГИСИМИ?

Аммо эр-хотин қонуний никоҳдан ўтишмагани боис фарзанд онасининг фамилиясини олди. Шунда ҳам никоҳни қонуний расмийлаштириш тўғрисида жиддий ўйлаб кўрмаган жуфтлик охир-оқибат турли келишмовчиликлар сабаб ажрашди. Келин чақалоғи билан бирга ота уйига кетиб, яшай бошлади.

Албатта, ажрашиш туфайли эридан фарзанди учун ҳеч қандай моддий ёрдам ололмади. Бинобарин, у фуқаролик ишлари бўйича Урганч туманлараро судига мурожаат қилиб, жавобгар – хўжайини Акбаралига нисбатан оталикни белгилаш ва алимент ўндиришни сўради. Бироқ А. Раҳимовни судга жалб қилишнинг имкони бўлмади. Негаки, у Россия давлатига кетганди. Шу боис, суд қонунда белгиланган тартибда ишни жавобгарнинг иштирокисиз кўриб чиқди.

Суд мажлисида гувоҳ тариқасида сўралган С. Раҳимов ҳақиқатан ҳам З. Олимова келини эканлиги ва ўғли Акбарали боланинг отасилигини тасдиқлади.

Оила кодексининг 96-моддасида “Ота-она вояга етмаган болаларига таъминот бериши шарт. Вояга етмаган болаларига таъминот бериш мажбуриятини ихтиёрий равишда бажармаган ота(она)дан суднинг ҳал қилув қарорига ёки суд буйруғига асосан алимент ўндирилади”, дея белгиланган. Ана шу асосларга таянган суд Акбаралини 2021 йил 11 ноябрда тўғилган М. Олимовнинг отаси сифатида белгилаш ҳамда А. Раҳимовдан З. Олимова фойдасига фарзанди вояга етгунига қадар иш ҳақи ва бошқа даромадларининг 1/4 қисми миқдорида алимент ўндириш юзасидан ҳал қилув қарори қабул қилди.

Айни пайтда оилалар мустақамлиги йўлида қанча ижобий ишлар амалга оширилмасин, аёлларимизнинг ҳуқуқий саводхонлигини ошириш борасида қанча кўп гапирилмасин, афсуски, юқоридаги каби ҳолатлар ҳамон учраб турибди. Турмуш остонасидаги бундай масъулиятсиз, оила, фарзанд каби муқаддас тушунчаларни тўла англаб етмайдиган инсонлар – оталар бор экан, жамиятимизда тан олинмаган фарзандлар, чорасиз қолган аёллар сони ортиб бораверади.

Зафар ИСАКОВ,
фуқаролик ишлари бўйича Урганч
туманлараро суди судьяси

Воқеа тезда содир бўлди. Нодир пулни қўлга киритишни ўйлаб, боягина ўзига шишадорлик қилган Шокирнинг юзига, қорин қисмига бир неча маротаба мушти билан уриб, унга енгил даражадаги тан жароҳати етказди. Мушт зарбидан ҳали ўзига келмаган Шокирнинг чўнтагига қўл солиб, 1 миллион 500 минг сўм пулни, бир дона 500 минг сўмлик “Samsung dous” русумли телефон апаратини ва банк пластик картасини эгаллаб, воқеа жойидан яширинди...

Судланувчи қилмишидан чин кўнгилдан пушаймонлигини билдириб, суддан енгиллик беришини сўради. Суд мажлисида жабрланувчининг, гувоҳларнинг кўрсатмалари ҳам тингланди.

Жабрланувчи Шокир спиртли ичимликнинг пулини тўлаш учун дўкон сотувчисига пул берганини, пулни тўлаб, дўкондан чиққанида бўлган воқеани эсга олди. Нодир ҳеч бир сабабсиз унга бир неча маротаба мушт туширгач, йиқилганлигини, маст ҳолатдаги Нодир эса унинг қорин қисмига тепганлигини, чўнтагига қўл солиб, пулини, қўл телефонини, пластик картасини олиб, қочиб кетганлигини айтди. Шундан кейин у ИИБ ходимларига ариза билан мурожаат қилганлиги, дастлабки терговда телефон апарати билан пластик картаси қайтарилганлиги, лекин пулини қайтариб ололмаганлигини айтиб, кўрсатма берди.

Суд-тиббий экспертизасининг хулосасига кўра, Шокир енгил даражадаги тан жароҳати олганлиги аниқланди. Суд судланувчининг жиноий ҳаракатларига баҳо бериб,

НОДИР (исм-шарифлар ўзгартирилган) судда ўз айбига қисман иқрор бўлди. Ўша куни маст ҳолатда бўлгани, пойтахтимизнинг Олмазор туманидаги “Регистон” тўйхонаси яқинидаги спиртли ичимликлар сотиладиган дўконда Ш. Тўхтасинов билан танишганлигини айтди. Нодир спиртли ичимликлар дўконидан танишган янги шишадор билан гаплашиб қолишганини, ичкиликнинг пулини тўлаётган Шокирнинг пули кўплигини кўриб қолганини, пулни қўлга киритиш мақсадида автобус бекатининг орқа томонига ўтиб, пайт пойлаганини тан олди.

Аввал ичишди, танишди... СЎНГРА БИРИ ИККИНЧИСИНИ ТУНАДИ

дастлабки тергов органи томонидан унинг талончилик, яъни ўзганинг мулкни очикдан-очик талон-торож қилиш, соғлиқ учун хавfli бўлмаган зўрлик ишлатиб содир этилишида ифодаланган жиноий ҳаракатлари Жиноят кодексининг 166-моддаси иккинчи қисми “а” банди билан тўғри квалификация қилинган деб ҳисоблади.

Суд ҳукмига кўра, Н. Азизовга ўзил-кесил 4 йил озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинланди. Бир неча маротаба судланиб ҳам, қилмишидан тўғри хулоса чиқармаган Нодир энди жазони қаттиқ тартибли колонияларда ўташи белгиланди.

Мирзиёд АБИДОВ,
жиноят ишлари бўйича Олмазор
туман суди судьяси

ОДАМ боласини нафс қайси кўчаларга бошлайди дейсиз. Эндигина ўттизни қоралаган, туппа-тузук уста бўлган Д.Зоҳидов (исм-шарифлар ўзгартирилган) пул учун энг жирканч ишни қилишни ҳам ўзига эп кўрди. У ўғрилиқ қилиш учун танлаган манзилини қаранг. Аввалига у олдиндан ўзи билган хонадонга гўёки кексаларнинг ҳолидан хабар олиш мақсадида кириб, уйнинг ётоқхонасидан 500 АҚШ долларини ўғирлади. Лекин Даврон бу билан қониқмади...

КРЕДИТ МУАММОСИДАН КАМОҚКАЧА...

Судда судланувчи Даврон ўзига қўйилган айбловга тўлиқ иқрорлик билдириб, бўлган воқеани айтиб берди. У маҳалладор Т.нинг Корея давлатида ишлаб қайтиб келганлигини, кейин ота-онаси яшайдиган Бектемир туманидаги хонадонининг бир қисмига янги иморат қуриб бериши учун уни устачиликка ёллаганини айтди. Даврон Андижон вилоятидан келган икки шогирди билан хонадонда қурилиш ишларини бошлаб юборади. Уста йигитлар 5 хонадан иборат янги иморатни пойдеворидан бошлаб қуришади. Усталар уйнинг томини ҳам ёпиб беришади. Ишлаган иши учун Т. ҳисоб-китобни тўлиқ қилади. Уста йигит Даврон шу орада бу хонадонга келиб-кейтиб юрганида уйдаги ҳамма нарсани, шарт-шароитларни кўриб-билиб олади. Йигитнинг отаси касаллигини ҳам кўради. Отасининг ўнг кўзида кўришда нуқсон борлигини, кексалигини, ён-атрофида бўлаётган воқеаларни яхши тушуниб ета олмайдиган даражада беморлигини яхши биларди. Т. яна Кореяга ишлаш учун кетади. Уста йигит Даврон эса, вақти келиб бу уйни тунашга қиради...

Даврон суд мажлисида карантиндан кейин оиласидаги моддий аҳвол яхши бўлмаганлигини, молиявий қийналганлиги учун картошка ва пиёз маҳсулотларини қадоқлаб сотиш мақсадида керакли ускуна сотиб олиш учун “Халқ

банкни”нинг Бектемир туман филиалидан ўзининг номига 30 миллион сўм миқдорда 3 йил муддатга кредит олганлигини айтади. Даврон ушбу кредит маблағи эвазига керакли ускуна сотиб олади. Лекин карантин сабабли ишни ташкил эта олмади. Ишлари юришмай, қарзга киради. Бунинг устига ойма-ой кредит тўлаш учун пул кераклигини ўйлаб, бир йилча аввал ишлаган қўшни хонадон хаёлига келади. У шу хонадонда пул бор деб ўйлайди ва уни қўлга киритишга ҳаракат қилади.

Даврон ҳаво совуқ бўлганлиги учун кечаси ошхонага ўтиб, икки шиша ароқдан ўзи истаганича ичади. Ҳар эҳти-молга қарши ошхонадаги бир томони чопқи, бир томони болғали болтачани қўлига олиб, кимдир қаршилиқ қилса ёки сезиб қолса, ишлатишни режалаштиради.

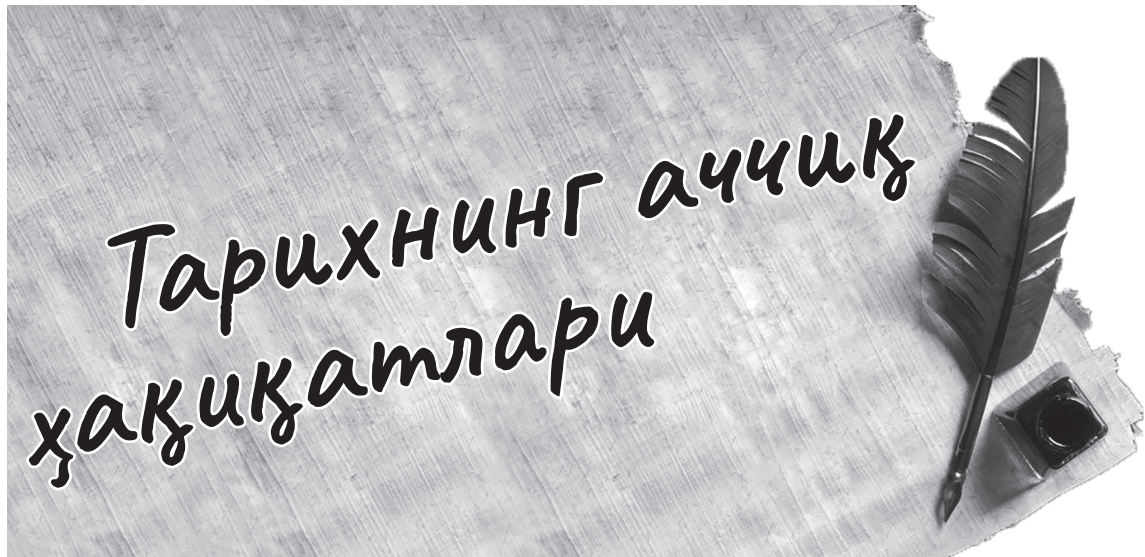
Ҳали тонг ёришмасидан уй эгалари ухлаётганлигини тахмин қилиб, ўзининг қабиҳ режасини амалга ошириш учун қулай фурсат етганини англайди. Ётоқхонага кириб келган Давронни аввалига ҳеч ким пайқамайди. Кейин у ҳаммаёқни титкилаб, уйдаги моддий қимматликларни излаётган вақтида шовқин овозидан хонадон соҳибаси уйғониб қолади. У Давронни танийди. Бундан кўрқиб кетган Даврон қўлидаги темир болтанинг тўмтоқ қисми билан аёлнинг бош қисмига уради. Аёл ҳодиса жойида вафот этади. Нафс измига бўйсунган Даврон бунга парво ҳам қилмайди.

Қотиллик қилгани билан Даврон уйдан айтарли қиммат нарса топа олмади, у кўзлаган пуллар ҳеч қаерда йўқ эди. Фақатгина 2 дона собиқ СССР даврида ишлаб чиқарилган кўкрак нишони билан ошхонадаги аёллар сумкаси-дан ўғирланган 88 минг сўм пул, қотил ва ўғри деган ном билан бу хонадондан чиқиб кетишга мажбур бўлди. Янги тонгни у шундай тузатиб бўлмас хатолар билан кутиб олди. Хонадоннинг кириш эшигини устидан қўлфлаб, калитни ўзи билан олиб кетди.

Шундан кейин бир танишини шу уйга чақириб, ҳовли четида ётган темир буюмларнинг бир қисмини машинага ортиб олиб кетди-да, сотиб юборди. У ваҳшийларча хонадон соҳибасини ўлдиргани етмагандек виждонсизларча шунча нарсани сотиб юборди ва пулларни ўз эҳтиёжлари учун ишлатди.

Ҳар бир ишнинг жавоби бор. Суд ҳукмига кўра, Даврон 17 йил муддатга озодликдан маҳрум қилинди. Давроннинг қарзлари у ўйлагандай тўланиб қолмади ҳам, ўзи қотиллик қилиб, панжара ортига тушди, норасида фарзанди тирик етим бўлди. Гулдай хунари бўла туриб, озгина қийинчиликка чидамай, чорасизлигидан ўғрилиқни касб қилган Давронни энди ҳақиқатда чорасиз дейиш мумкин.

Умид ҲАКИМОВ,
жиноят ишлари бўйича Бектемир туман суди судьяси

Саксонинчи йилларнинг оғриқли лавҳаларини бугун тил байрами арафасида жуда оғир бўлса ҳам эслашга тўғри келади. Катта-катта залларда рус тилини умуман тушунмайдиган қора кўзлар учун обком партиянинг олифта ўзбеклари рус тилида маъруза қилиб, рус тилида савол-жавоблар қилиши модага айланганлиги ҳақида гапирмасак ҳам бўлади. Ўзимизнинг ўзбеклар ўзимизга бегона эди. Чунки тилимиз ожиз эди.

Энг ачинарли томони шундаки, нафақат тилимиз, ҳатто ўзбекона қадриятларимиз оёқости қилинди, топталди. Навоий вилоят партия қўмитасининг Ленинграддан юборилган биринчи секретари Анатолий Ефимов қўлини кўксига қўйиб салом берган ходимлардан бирининг қўлига урганлари ёлғон эмас, аччиқ ҳақиқат. Унга ҳеч ким нега бундай қилдинг, деган саволни бера ол-

масди. Чунки тилимиз ожиз эди.

Ўша йилларда юртимиздаги энг маърифатли билимли, илм эгалари, зиёлилар, фан докторлари, академикларни юзи қорага чиқариб ёзилган мақолалар сони кўпайганди. Шулардан Навоий вилояти партия қўмитасининг наشري “Знамя дружбы” газетаси муҳбири Россиядан келиб ишлаётган А.Пазовскийнинг рус тилида ёзган

туҳмат ва бўҳтонларга кўмилган ана шундай туркум буюртма мақолаларини “Дўстлик байроғи” вилоят газетасига кўз ёшимизни ичимизга ютиб ўзбек тилига таржима қилганимиз алами ҳамон азоб беради. Биз бу маърифатли инсонларнинг яхшилигини, халқимиз, миллатимиз фахри эканлигини билардик, тан олардик аммо айтолмасдик. Айтганимиз билан ҳеч ким бизни эшитмасди. Чунки тилимиз ожиз эди...

Навоий вилояти тугатилиб, гоҳ Самарқанд, гоҳ Бухоро вилоятларига қўшилгач, навоийликларнинг кўпчилиги ишсиз қолди. Айнан газета мисолида оладиган бўлсак, ўзбек тилида нашр этиладиган “Дўстлик байроғи” газетаси биринчи бўлиб эшикларини ёпиб, журналистларни ишсиз қолдирди. Рус тилидаги “Знамя дружбы” газетаси эса Навоий шаҳар газетаси бўлиб, ўз фаолиятини давом эттирди. Биз ўзбекистонлик ўзбек журналистлари ўз юртимизда ишсиз қолдик, олисдаги ўзга юртдан келганлар эса бизнинг юртимизда ўз иш жойини сақлаб қолди. Чунки бизнинг тилимиз йўқ эди...

Хитой давлатига қилган ижодий сафаримиз чоғида чин мамлакатида ўз давлат тилига ҳурмат ва эътиборга тан бердик. Аксарияти Америка Қўшма Штатлари, Англия ва бошқа ривожланган давлатлардаги энг нуфузли олий даргоҳларида ўқиган, бошқа ўнлаб тилларни мукаммал билишига қарамасдан, бирортаси агар зарурат бўлмаса ўз тилидан бошқа тилда гаплашмайди. Ҳатто савдо дўконларида, бозорларида ҳам АҚШ доллари билан эмас, фақат ўзларининг миллий валютаси юанда савдо қилишларига ҳам қойил қолдик.

Хуллас, тилимизни узоқ йиллар топташларига, оёқ ости қилишларига йўл қўйганмиз. Тилимиз танобини доимо бировларга бериб қўйганмиз. Энди ундай бўлмайди. Энди тилимизни тишлаб ўтирмаймиз! Энди миллий ғуруримиз, ифтихоримиз, қадриятларимизнинг энг қадрлиси – ўз тилимиз виждонимиз рамзи бўлиб қолади. Давлат тилимиз виждонимиз тили бўлсагина, уни ҳимоя қила оламиз ва эъзозлаймиз.

Маруса ҲОСИЛОВА,
“Инсон ва қонун” муҳбири

МЕЗОН

Энди одобсиз ва ахлоқсиз шахслар давлат ишида ишлаши мумкин эмас. 14 октябрь куни Ҳукуматнинг “Давлат фуқаролик хизматчилари томонидан одоб-ахлоқ қоидаларига риоя этилишини таъминлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги 595-сонли қарори қабул қилинди. Қарор 15 октябрдан кучга кирди. Мазкур қарор билан:

- Давлат фуқаролик хизматчилари одоб-ахлоқининг намунавий қоидалари;
- Одоб-ахлоқ комиссияси тўғрисидаги намунавий низом тасдиқланди.

Низом билан касбий фаолиятга оид, хизмат фаолиятига оид ҳамда хизматдан ташқари одоб-ахлоқ қоидалари тартибга солинади.

Намунавий қоидаларга мувофиқ, давлат фуқаролик хизматчилари меҳнат фаолияти давомида ва ишдан ташқари вақтда хулқ-атворнинг қуйидаги умумий қоидаларига амал қилиши лозим:

- давлат хизматининг обрўсига путур етказиши мумкин бўлган хатти-ҳаракатлардан тийилиш;
- масъулият, касбига садоқат ва ҳалолликни кундалик шиорга айлантириш;
- мураккаб вазифаларни бажаришда ҳамкасбларига кўмаклашиш;
- ҳушмуомалалик, эътиборлилик ва ҳушёрлик билан фуқароларда давлатга нисбатан ишонч ва ҳурмат ҳиссини уйғотиш;
- оиласида соғлом муҳитни таъминлаб, оила аъзоларига доимий ғамхўр бўлиш, фарзандларида ватанпарварлик ва бошқа юксак ахлоқий фазилатларни шакллантириш;
- фуқароларнинг ижтимоий келиб чиқиши, иқтисодий аҳволи бошқа омиллардан қатъи назар улар билан бир хил, самимий, одоб доирасида муносабатда бўлиш;
- жамиятда ахлоқнинг умумэтироф этилган қоидаларига амал қилиш.

Давлат хизматида билимли, тажрибали, шу билан бирга муомала маданияти юқори, этика, эстетика қоидаларидан хабардор шахслар ишлаши керак. Бу бутун дунёда – демократик жамиятларда давлат хизматчилари амал қиладиган ёзилган ва ёзилмаган қонунлардир. Ўзбекистонда ҳар хил соҳа вакиллари, турли идоралар хизматчиларининг ички одоб-ахлоқ қоидалари шаклланган. Аммо қонунчиликда барча давлат хизматчилари бирдек амал қилиши лозим бўлган ягона одоб-ахлоқ қоидалари мезони мавжуд эмас эди. Сўнгги пайтларда давлат органи ходимларининг фуқаролар билан муносабатларидаги кескинлик, мансабдор шахсларнинг қўпол муомаласи ва бунинг оқибатида келиб чиққан нохуш ҳолатларга кўп марта гувоҳ бўлдик. Шу каби кўпгина омиллар ва сабаблар ҳисобга олиниб, давлат хизматчилари учун умумий одоб-ахлоқ қоидалари ишлаб чиқилди.

ДАВЛАТ ХИЗМАТЧИЛАРИНИНГ ОДОБ-АХЛОҚ ҚОИДАЛАРИ БЕЛГИЛАНДИ:

РАҲБАРЛАР ЖАЗОЛАНДИМИ?

Давлат органлари, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари ва бошқа ташкилотлар жорий йилнинг 25 октябрь санасига қадар ўз фаолияти хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда одоб-ахлоқ қоидаларини тасдиқлайди.

Мазкур ҳужжатда одоб-ахлоқ

қоидаларини бузган хизматчиларга интизомий ва бошқа турдаги жавобгарлик чоралари кўрилиши мумкинлиги кўзда тутилмоқда. Илгари раҳбару амалдорлар ўзини давлат хизматчиси сифатида муносиб тутмаган, инсон шахсиятини таҳқирловчи ҳақоратлар билан одамларни аямаган ва бит-

та “узр” билан қутилган бўлса, энди маълум жавобгарликка бўйин эгади. Хушмуомала бўлмадимиз, обрўйи тушади, эътиборли бўлиб, фуқаролар мурожаатини тингламадимиз бунинг учун жавоб беради. Бундан ташқари давлат фуқаролик хизматида ишламоқчи ва ўсмоқчи бўлган шахс оилавий муҳитини намунадагидек қилиб қўйиши керак. Давлат хизматчиларининг оила аъзоларига ғамхўр бўлиши, фарзандларини муносиб тарбиялашига ҳам алоҳида эътибор берилади. Туб аҳоли билан бевосита муомала қиладиган, жамиятнинг ижтимоий, иқтисодий, маънавий ҳаётини қайсидир маънода белгилаётган давлат органи ходими биринчи навбатда ўзи ҳар жиҳатдан намуна бўлишга арзигулик бўлсин!

Давлат хизматчиларининг фаолияти учун ахлоқий мезонлар ҳар томонлама ҳисобга олингани, асосийси, бу қоидаларни бузганларга жавобгарликнинг белгиланаётгани айрим мансабдорларнинг халқ тили билан айтганда “ўзини йиғиб олиши”, “ўйлаб гапириши” учун муносиб сабаб бўлади, деб ўйлаймиз. Бу орқали мансабдорлар ва бошқа давлат органи ходимларида одоб-ахлоқ қоидаларига нисбатан мустақкам иммунитет ҳосил бўлишига умид қиламиз.

Фахриддин ҚҮЛДОШЕВ,
“Адолат” миллий ҳуқуқий
ахборот маркази масъул
ходими

E'LOMLAR

Sabura Abdurashidovaga tegishli bo'lgan, Toshkent shahar hokimi mahkamasining kommunal mulkchilik va xususiyashtirish bosh boshqarmasi tomonidan 1993-yil 23-fevralda berilgan №05-02/7783-sonli davlat dalolatnomasi yo'qolganligi sababli bekor qilinadi.

“Advokatura to'g'risida”gi qonun, Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 24-sentabrdagi 807-son qarori bilan tasdiqlangan Advokatlik guvohnomasini berish tartibi to'g'risidagi nizom hamda Vazirlar Mahkamasining 2009-yil 9-martdagi 60-son qarori bilan tasdiqlangan Advokatlik faoliyatini litsenziyalash to'g'risidagi nizomga asosan Toshkent shahar adliya boshqarmasi tomonidan quyidagi ilovaga muvofiq advokatlik faoliyati bilan shug'ullanish huquqini beruvchi litsenziyaning amal qilishi va advokatlik maqomi tugatilgan hamda advokatlik litsenziyaning amal qilishi va advokatlik maqomi to'xtatib turilgan shaxslarning ro'yxati e'lon qilinmoqda.

Advokatlik faoliyati bilan shug'ullanish huquqini beruvchi litsenziyaning amal qilishi va advokatlik maqomi tugatilgan advokatlar RO'YXATI

T/r	F.I.Sh.	Litsenziya sanasi va raqami	Buyruq sanasi va raqami
1	Sidikov Azizxon Solix o'g'li	23.09.2020, TN 001795	12.10.2022, 398-um-son
2	Talipova Nargiza Jo'rayevna	13.12.1999, TN 001177	12.10.2022, 398-um-son
3	Kiyomova Ximmat Ziyayevna	28.12.2018, TS 000276	12.10.2022, 398-um-son

Advokatlik litsenziyasi va maqomi to'xtatib turilgan advokatlar RO'YXATI

T/r	F.I.Sh.	Litsenziya yoki guvohnoma sanasi va raqami	Asos bo'luvchi hujjat sanasi va raqami	To'xtatib turish muddati
1	Yokubov Davron Atanazarovich	15.10.2020, TN 001813	13.10.2022 403-um-son	2022-yil 21-sentabrdan bir oy muddatga
2	Karimov Lochin Ochi-lovich	05.05.2019, TN 000568	13.10.2022 403-um-son	2022-yil 19-sentabrdan bir oy muddatga
3	Axmedov Amrullo Abdulla-ye-ovich	04.01.2019, BH 000125	Toshkent shahar ma'muriy sud apellyatsiya instansiyasining 2022-yil 26-sentabrdagi 3-435/22-son qarori	2022-yil 26-sentabrdan bir oy muddatga

Француз файласуфи Блез Паскалнинг куч ва адолатга берган таърифиға эътибор қилинг:

“Адолат ва куч. Адолатга бўйсунмиш адолатли, кучлига эса бўйсунмаслик мумкин эмас. Кучга таянмаган адолат – заиф, адолатга таянмаган куч зўравонликдир. Кучсиз адолатга доимо қаршилик қилдилар (чунки ёмон одамлар ҳамма вақт ҳам бўладилар), адолатсиз кучдан норози бўладилар. Демак, кучни адолат билан бирлаштириш лозим. Яъни, ё адолатни кучли қилиш керак, ё кучни – адолатли.

Адолатни осонлик билан рад қилса бўлади, лекин кучни рад қилиб бўлмайди, чунки у қаршингизда ошкор турибди. Шунинг учун адолат кучли бўлолмади – куч адолатни тан олмаяпти, зўрликнинг ўзи адолатдир, деб ўқтирмоқда. Шунинг учун адолатни кучли этолмаган одамлар, зўрликни адолатли деб ҳисоблай бошлайдилар”.

Қадимги Хитой донишманди Конфуцийдан сўрадилар: “Ёмонликка яхшилик билан жавоб қайтариш тўғрими?”. Донишманд деди: “Яхшиликка – яхшилик билан, ёмонликка эса – адолат ила жавоб қилмоқ керак!”

Соҳибқирон Амир Темур ҳаётини ўшбу ҳикматга хос мисоллар жуда кўп. Чунончи, ул зот ўз “Тузуқлар”ида: “Яхшиларга яхшилик қилдим, ёмонларни эса ўз ёмонликларига топшурдим... Менга ёмонликлар қилиб, бошим узра шамшир кўтариб, ишимга кўп зиён етказганларни ҳам, илтижо билан тавба-тазарру қилиб келгач, ҳурматлаб, ёмон қилмишларини хотирамдан ўчирдим”, деб ёзади. Яна:

“Мамлакатларни фатҳ этгучи бахтли фарзандларим ва жаҳонни идора этгучи қудратли набираларимга маълум бўлсинки, Тангри таоло даргоҳидан умидим шулки, кўплаб фарзандларим, авлоду зурриётим салтанат тахтига ўтириб, мамлакатларни идора этгай. Шунинг учун салтанат қуриш, давлат тутиш бобида ўзим қўллаган ишларни бир неча Тузукка боғладим ва салтанат-

“КУЧСИЗ адолат ва адолатсиз куч – иккови ҳам даҳшат”, – деб ёзган эди қадимги юнон донишманди Эсхил. Сўнгра у фикрини шундай давом эттиради: “Агар куч адолат билан бирлашса, бу ҳамкорликдан кучлироқ нима ҳам бўлиши мумкин?”.

Куч – адолатда

ни бошқариш ҳақида қўлланма ёзиб қолдирдим, токи фарзандларим, авлодим ва зурриётимдан бўлганларнинг ҳар бири унга мувофиқ иш юритсин.

Бу тузуқлардан салтанат ишларини бошқаришда қўлланма сифатида фойдалангайлар, токи мендан уларга етадиган давлат ва салтанат зарару таназзулдан омон бўлгай”.

Бугунги куннинг ўткир ва долзарб муаммолари биздан замонавий тараққиётнинг асосий тамойилларини ҳар томонлама чуқур таҳлил этиш билан бирга, инсониятнинг яқин – олис тарихидаги бой тажрибасини ҳам теран идрок этишни, шу асосда амалий ҳулосалар чиқаришни тақозо этмоқда, яъни тарих тажрибаси одамзот учун тобора муҳим аҳамият касб этмоқда. Ясо, Тузук, Тўра, Шариат, Низом, Қомус, Конституция ва бошқа сўзлар билан ифодаланган тартиб-қоидалар узоқ тарихий тараққиёт маҳсули саналади. Улуғ ажодимиз, гарчи буюк бунёдкор ва жаҳонгир бўлса-да, куч-қудрат зўрлик ва зўравонликда эмас, аксинча, адолатда, ҳамжиҳатлик ва ҳамкорликда эканини ниҳоятда чуқур англаган. Унинг давлатни оқилона

бошқариш, ўта мушкул ва имконсиз вазиятда ҳам тўғри йўл, тадбир топа олиш қобилияти, ноёб ақл-заковати ҳар қандай одамни ҳайратга солади. Россия императорлик жуғрофий жамиятининг ҳақиқий аъзоси Д.Логофет 1913 йилда Санкт-Петербургда нашр этилган “Бухоро тоғлари ва текисликлари” китобида шундай ёзган: “Оврупода конституция ҳақида оддий тушунчага эга бўлинмаган бир даврда... Амир Темурнинг давлатида конституцион қонунлар мажмуаси – “Тузуқлар” мавжуд бўлган ва амал қилган”.

“Давлатим ишларини тўра ва тузукка асосланган ҳолда бошқардим. Тўра ва тузукка таяниб, салтанатда ўз мартаба ва мақомимни мустаҳкам сақлаб турдим...”, деб ёзган Амир Темурдек буюк ва бетакрор сиймони ҳар томонлама тушуниш, у барпо этган қудратли салтанатнинг сиёсий, ижтимоий-иқтисодий, маънавий – мафкуравий асосларини, давлат бошқаруви борасидаги улкан салоҳияти, маҳорати, билими ва тажрибаларини ўрганишда, умуман айтганда, ҳаёт сирларини англаб етишда “Темур тузуқлари” бебаҳо қўлланма бўлиб хизмат қилади.

АДОЛАТ – инсонни севишдир!

Тарихда қудратли салтанатлар ва ҳукмдорлар кўп ўтган. Бироқ, буюк даҳо сифатида ном қолдириш учун фақат куч-қудратнинг ўзи камлик қилади. Амир Темур ҳаётининг мазмунини адолат билан бирга инсоф-иймон туйғуси, диёнат мезони ташкил этган. У оламнинг ярмига жаҳонгирлик қилган бўлса ҳам куч-қудрат – зўрлик, зўравонликда эмас, аксинча, адолатда эканини муҳим деб билган.

“Судья маънавияти, одоби ва масъулияти” китобидан

“Фақат инсонни севиш орқалигини адолатпарвар бўлиш мумкин”, деб ёзади фаранг файласуфи. Соҳибқирон ўз фаолияти давомида ҳар бир можаро ва муаммоли ишларни диққат билан текшириб кўрган. Ҳаққоният ва адолат билан иш тутган. Ўз фуқароларига раҳм-шафқатли бўлган. Камбағалларга кўп ҳайру эҳсон қилиб турган. Бунинг натижасида унинг қудрати ошиб борган.

Соҳибқирон салтанатидаги адолат ва хавфсизлик шунчалар барқарор эдики, буни тарихчилар, “агар, мамлакатда ёш бола бир товоқ олтинни бошига қўйиб, мағрибдан машриққача борса, ҳеч ким унга қўл чўзмас ва олтиндан биттаси ҳам камаймас эди”, дея таърифлаганлар.

“Яхшиликни очик чехрала кишилардан кутинглар”, дейилади муборак ҳадисда. Адолат ҳам шундай: нафрат ва ғазабга тўлган одамнинг адолат қилиши қийин. Адолатпарвар одамнинг ахлоқий хислатлари қонун ўрнини боса олади. Зеро, “Қонун – қонун бўлганлиги учун эмас, балки унда адолат акс этганлиги учунгина қимматлидир”. Алломалар ана шундай иттифоқ қилганлар.

